

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 787

van **EMMILY TALPE**

datum: 23 juni 2022

aan **JO BROUNS**

VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

Droogteresistentie - Inzetten van ggo-technieken

Om landbouwgewassen resistenter te maken tegen langdurige droogte, wordt meer en meer gekeken in de richting van ggo-technieken. Dit onderwerp is in Europa sterk gepolariseerd en roept dan ook snel negatieve reacties op. De motivatie daarvan is meestal niet uitsluitend ingegeven door puur wetenschappelijke inzichten maar ook door ethische bedenkingen, meer in het bijzonder over de positie van multinationals die deze technieken ontwikkelen en de ggo-producten verkopen. Bovendien is de Europese regelgeving zeer stringent. Als men dus gebruik wil maken van ggo-technieken, moet de regelgeving versoepeld worden.

Vanuit Voedsel Anders, een coalitie van Vlaamse milieu- en landbouworganisaties en van oudsher geen voorstanders van het gebruik van ggo-technologie, wordt alvast verzet aangetekend tegen de versoepeling van de ggo-wetgeving die wordt voorbereid door de Europese Commissie. De organisatie contesteert bovendien de wat ze noemt 'eenzijdig positieve berichtgeving over de zaligmakende eigenschappen van nieuwe ggo-planten'.

Voedsel Anders wijst op de noodzaak om het huidige landbouwsysteem te onderzoeken en grondig aan te passen. Ook de ecologische beweging Velt heeft kritische bedenkingen. De organisaties stellen dat uit onderzoek blijkt dat een gezonde, veerkrachtige bodem met meer organische stof dé vertrekbasis vormt voor voedselproductie als antwoord op de uitdagingen rond klimaat en biodiversiteitsverlies. Agro-ecologische methodes zoals boslandbouw en andere landbouwvormen zonder kunstmeststoffen of bestrijdingsmiddelen leiden volgens hen tot robuustere landbouwpraktijken die kunnen mee-evolueren met klimaatverandering.

Oplossingen voor aanhoudende droogte via nieuwe ggo's doorstaan volgens Voedsel Anders en Velt de duurzaamheidstoets niet. Een van de argumenten ter zake is dat ze de afhankelijkheid van de landbouwer vergroten en voorbij gaan aan het complexe samenspel tussen voedselproductie en de natuurlijke omgeving. Men blijft ook vraagtekens plaatsen bij de veiligheid van ggo-technieken.

Het spreekt voor zich dat ggo-technieken streng mogen worden beoordeeld, maar op basis van wetenschappelijke argumenten en met een gelijke gestrengheid ten aanzien van andere technieken. Dat is de taak van het bevoegde Europese agentschap. Anderzijds is het inmiddels duidelijk dat een beter beheer van landbouwbodems moet worden bewerkstelligd en dat agro-ecologie ter zake een belangrijke rol kan spelen.

1. Hoe schat de minister de inzet van ggo-technieken in om droogteresistentie voor landbouwgewassen te versterken?

2. Heeft de minister kennisgenomen van de wetenschappelijke en ethische bezwaren die komen van organisaties zoals Voedsel Anders en Velt? Hoe reageert hij erop?
3. Staat de minister achter het voornemen van de Europese Commissie om de huidige zeer strenge regelgeving te versoepelen om het gebruik van deze ggo-technieken mogelijk te maken?
4. Beschikt de minister over aanwijzingen dat Europa zich hierbij onvoldoende zou bekommeren om het voorzorg- en voorzichtigheidsprincipe?
5. Welke plaats ziet de minister voor ggo-technieken in de algemene aanpak van het droogteprobleem? Ziet hij ook een plaats weggelegd voor agro-ecologische oplossingen zoals boslandbouw, en zal hij streven naar een geïntegreerd beleid om deze problematiek aan te pakken?

ANTWOORD

op vraag nr. 787 van 23 juni 2022

van **EMMILY TALPE**

1. Voor de aanpak van het droogteprobleem zullen meerdere pistes bewandeld moeten worden. GGO-technieken kunnen een plaats hebben in die algemene aanpak van het droogteprobleem als één van de assen van de vereiste multidimensionale aanpak. Maar enkel het gebruik van GGO-technieken zal onvoldoende zijn om tot duurzame oplossingen te komen. Het doel moet zijn dat alle beschikbare kennis en technologie op een geïntegreerde manier ingezet wordt. Enkel op die manier zullen we er in slagen om de grote maatschappelijke uitdagingen, zoals ook de droogteproblematiek, aan te pakken. Het is met andere woorden geen óf-óf verhaal, maar een én-én verhaal dat tot een robuuste oplossing zal moeten leiden.
Het is belangrijk met een open blik naar innovatie te kijken, zonder af te dingen op veiligheid als gegarandeerde basisvoorwaarde. Als onderzoek aantoonde dat bepaalde innovatieve technieken veilig zijn en bijdragen aan een droogtetolerante landbouw, dan hoeven deze niet aan de kant geschoven te worden.
GGO-technieken dragen er in essentie toe bij dat meer genetische varianten beschikbaar zijn. Op basis van wetenschappelijk onderzoek zijn de onderliggende mechanismen en de verantwoordelijke genen voor de gewenste eigenschappen gekend. Met gentechnologie, zoals bijvoorbeeld de vandaag veel besproken Crispr-technologie, is men in staat om op een zeer grote efficiëntie deze varianten te verkrijgen.
2. Ik ben op de hoogte van de kritische houding vanwege een aantal NGO's en onderschrijf de nood aan wetenschappelijk onderzoek, een klimaatbestendige landbouw en veilig voedsel.
Als minister volg ik de discussie actief op om het beleid vorm te kunnen geven. Globaal is het Vlaamse beleid op het vlak van GGO's in lijn met de doelstellingen en visies die geformuleerd werden in de Europese beleidsdocumenten zoals de 'Green Deal' en de 'Van Boer tot Bord'-strategie en het bredere kader dat geschetst wordt binnen de 'Sustainable Development Goals' van de Verenigde Naties. Vlaanderen wil dus bijdragen aan een duurzame voedselproductie, met respect voor milieu en minimale impact op klimaat. Om dit te kunnen realiseren is Vlaanderen overtuigd dat alle beschikbare kennis en innovatie die hiertoe kan bijdragen op een geïntegreerde manier in overweging moet kunnen worden genomen. Door deze globale benadering, laten visies vanuit verschillende oogpunten toe om rationele afwegingen te maken. Deze leiden uiteindelijk tot gemotiveerde keuzes die 'evidence based' zijn.
3. Het doel van de Europese Commissie is om te bekijken of de regelgeving meer op maat van deze genetische technieken en de Green Deal geschreven kan worden.
De huidige regelgeving vereist continue juridische interpretatie omtrent deze nieuwe technieken, wat niet wenselijk is. Of er echte versoepelingen zullen komen, is absoluut nog geen zekerheid en ook niet het primaire doel van de Europese Commissie. Dus in plaats van het woord 'versoepeling' of 'deregulering', dat in deze context vaak wordt gebruikt, gaat het hier over het actualiseren van regelgeving die bijdraagt tot efficiëntere processen op maat van de technieken, en dit zowel op het vlak van het naar de praktijk brengen van kennis en innovatie als op het vlak van handhaving. Transparantie kan hier zeker zeer relevant zijn.
Als minister bevoegd voor landbouw volg ik uiteraard de activiteiten van de Europese Commissie op vlak van GGO's. Het is terecht dat regelgeving kritisch geëvalueerd wordt

en waar nodig wordt aangepast op basis van voortschrijdend inzicht, nieuwe kennis, en evoluties op technologisch en maatschappelijk vlak. De maatschappij staat voor grote uitdagingen. Als innovatie ertoe kan bijdragen om deze aan te pakken, is het belangrijk dat het wettelijk kader dit niet in de weg staat. Maar dit hoeft daarentegen niet te betekenen dat aanpassingen aan de regelgeving zouden leiden tot een minder goede bescherming van mens, dier en milieu bij introductie van innovaties.

4. De ambitie van Europa om te streven naar een regelgeving die leidt tot meer efficiëntie betekent niet dat Europa zich onvoldoende zou bekommeren om het voorzorgs- en voorzichtigheidsprincipe. De Europese Commissie heeft bij eerdere gelegenheden al duidelijk te kennen gegeven dat het voorzorgsbeginsel opnieuw de hoeksteen van eventuele nieuwe regelgeving zal vormen.

Dit betekent ook dat risico's op een 'evidence based' manier worden ingeschat en dat het zeker de bedoeling is dat dit zo zal blijven in de toekomst. Voortschrijdend inzicht (ervaring, nieuwe kennis) worden hierbij uiteraard meegenomen, waardoor beslissingen en maatregelen - gemotiveerd door het voorzorgs- en voorzichtigheidsprincipe - in de tijd natuurlijk kunnen evolueren.

5. Vlaanderen krijgt steeds vaker te maken met extremere klimaatomstandigheden, zoals langdurige droogte en hittegolven tijdens het groeiseizoen. Aanpassing van de voedselproductie aan deze veranderende omstandigheden, en in het bijzonder aan de droogte als gevolg van klimaatverandering, vereist een multidimensionale aanpak, waarbij verschillende pistes worden bewandeld. Een gezonde, veerkrachtige bodem vormt de vertrekbasis voor elk duurzaam voedselproductiesysteem. De bodem moet voldoende vocht kunnen vasthouden. Een goede bodemzorg en vochtvoorziening van de teelten is een deel van de oplossing, naast o.m. het zo efficiënt mogelijk en beredeneerd inzetten van het beschikbare water en het inzetten op teelten die toleranter zijn voor hitte- en droogtestress.

Dit laatste betekent in de praktijk dat de plantenveredelaar bij de start van de veredeling moet kunnen beschikken over planten met de gewenste/nodige genetische eigenschappen. Via wetenschappelijk onderzoek zijn reeds beloftevolle genen in de genomen van verschillende gewassen geïdentificeerd die een rol spelen bij droogteresistentie. Het is ook aangetoond (1) dat modificatie van de werking van deze genen via GGO-technieken tot een hogere graad van droogteresistentie leiden en (2) dat inzetten op GGO-technieken in veredelingsprogramma's de selectie van droogteresistentere gewassen kan ondersteunen. Door gerichte kruisingen en selectie over meerdere generaties is het mogelijk droogteresistentere cultivars te genereren.

Ook beleidsmatig wordt ingezet op de verschillende pistes, zoals bijvoorbeeld ook blijkt uit de steun (1.999.000 euro) toegekend aan het project 'Slimme combinatie van teeltkeuze en technologie voor een rendabele klimaatrobuuste land- en tuinbouw', dat uitgevoerd wordt door de Praktijkcentra Plant. Dit project maakt deel uit van het relanceplan Vlaamse Veerkracht van de Vlaamse Regering. Het project is gestart op 1 juli 2021 en zal lopen tot eind 2023. Dit project heeft onder andere als doelstelling een goed bodembeheer, gericht op vochthoudende bodembewerking en drainage en geoptimaliseerde irrigatie voor meer duurzame teelten.

Naast het project dat de praktijkcentra plant uitvoeren, werd ook 2 miljoen euro toegekend aan ILVO voor het project 'FutureAdapt: 'Future proof'-gewassen voor de Vlaamse landbouwer'. Dit project heeft als doel de Vlaamse landbouw bestendiger te maken voor klimaatverandering door te focussen op gewasadaptatie aan droogte en verzilting. Via veredeling is het de bedoeling om de droogtetolerantie en zoutstresstolerantie van bestaande en innovatieve gewassen en cultivars verder te verhogen.

In het Vlaamse strategisch plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2023-2027 zijn verschillende interventies rond bodem opgenomen. Enkele voorbeelden hiervan zijn een ecoregeling rond het verhogen van het organisch koolstofgehalte, een

ecoregeling rond gewasrotatie en een ecoregeling en agromilieu- en klimaatmaatregel rond ecoteelten.

Vandaag wordt reeds steun toegekend voor de aanleg van boslandbouwsystemen vanuit het derde Vlaamse plattelandsontwikkelingsprogramma. In het nieuwe GLB wordt steun voor de aanplant en het onderhoud ervan voorzien.

Er wordt m.a.w. ingezet op verschillende sporen waarin agro-ecologische principes geïntegreerd worden.